

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ САМОСТІЙНОЇ
РОБОТИ СТУДЕНТІВ
з дисципліни
“ПОЛІТИЧНІ ПАРТІЇ І РУХИ”
(для бакалаврів)**

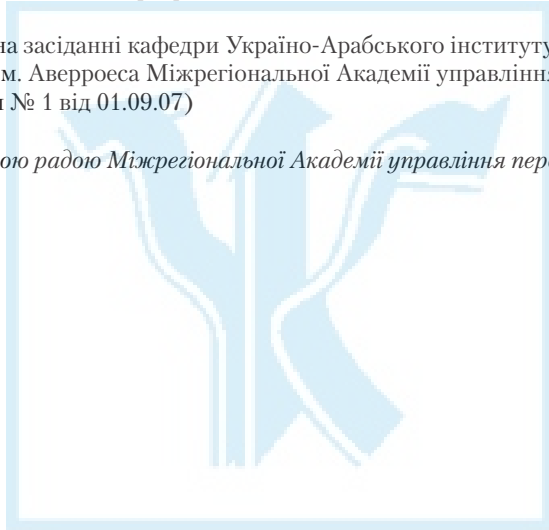
МАУП

Київ
ДП «Видавничий дім «Персонал»
2008

Підготовлено доцентом кафедри політології *Т. М. Ляшенко*

Затверджено на засіданні кафедри Україно-Арабського інституту міжнародних відносин ім. Аверроеса Міжрегіональної Академії управління персоналом (протокол № 1 від 01.09.07)

Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом

Ляшенко Т. М. Методичні матеріали щодо забезпечення самостійної роботи студентів з дисципліни “Політичні партії і рухи” (для бакалаврів). — К.: ДП «Вид. дім «Персонал», 2008. — 24 с.

Методичні матеріали містять пояснювальну записку, тематичний план дисципліни “Політичні партії і рухи”, методичні вказівки для самостійного вивчення тем, зміст дисципліни “Політичні партії і рухи”, семінарські заняття, теми рефератів, питання для самоконтролю, форми поточного та підсумкового контролю, а також список літератури.

- © Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП), 2008
- © ДП «Видавничий дім «Персонал», 2008

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Сучасну політичну систему неможливо уявити без існування політичних партій. Проте рівень демократичності в державі залежить не лише від наявності декількох партій, а насамперед від можливості партій представляти насправді різні інтереси та погляди. Політичні партії, громадські об'єднання — важливі елементи політичної системи сучасного суспільства. Зважаючи на потреби вдосконалення новітньої державності та формування громадянського суспільства, вони активно впливають на діяльність органів державної влади, економічні та соціальні процеси, міждержавні відносини.

Мета курсу “Політичні партії і рухи” — ознайомити студентів з такими категоріями, як політична партія, партійна система, громадська організація, громадсько-політичний рух, групи інтересів, лобізм, та їх різноманітними видами, формами, специфікою. Вивчення цього курсу сприяє засвоєнню системи теоретичних знань, а також формуванню адекватних їм умінь і навичок політичної участі, партійної діяльності.

Після вивчення дисципліни “Політичні партії і рухи” студенти повинні:

- знати об'єкт, предмет і метод даної дисципліни взагалі та української зокрема, чітко оперувати і володіти її понятійно-категоріальним апаратом;
- орієнтуватися в основних світових політичних школах, концепціях і напрямках, знати і вміти давати характеристику вченням про політичні партії та громадські рухи;
- мати уявлення про сутність політичного життя, політичних відносин і процесів, про суб'єкт і об'єкт політико-партійних відносин; знати права людини і громадянина, суть і значення партійних систем у житті держави та суспільства; усвідомлювати роль громадянина як виборця;
- вміти визначати теоретичні, духовні, прикладні та інструментальні компоненти політичного знання, їх роль і функції у партійному житті країни, в забезпеченні особистого внеску до суспільно-політичного та партійного життя;
- розуміти сенс і основні напрями розвитку світового політичного та партійного процесу, місце, роль і статус політичних партій України в сучасному політичному процесі;
- володіти навичками політичної культури, вміти застосувати політичні знання в своїй професійній і громадській діяльності.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН
дисципліни
“ПОЛІТИЧНІ ПАРТІЇ І РУХИ”

№ пор.	Назва змістового модуля, теми
	Змістовий модуль I. Політичні партії – важливий елемент політичної системи суспільства
1	Партія як суспільно-політичний інститут
2	Чинники виникнення політичних партій
3	Ознаки та структура сучасних політичних партій
4	Роль партії в механізмі політичної влади і суспільно-політичному житті
5	Типологія політичних партій
	Змістовий модуль II. Партійні системи: становлення та розвиток
6	Сутність і види партійних систем
7	Партійні і виборчі системи: характер зв'язку
	Змістовий модуль III. Роль громадських об'єднань і рухів у побудові громадянського суспільства
8	Громадсько-політичні організації та їх роль у суспільному житті
9	Громадсько-політичні рухи
	Змістовий модуль IV. Політичний спектр України
10	Формування та становлення багатопартійності в Україні
11	Типологія політичних партій в сучасній Україні
12	Політичні орієнтації партій в Україні. Партії центру в Україні
13	Лівоцентристські, ультраліві і ліві партії України
14	Правоцентристські, праві й ультраправі партії України
	Змістовий модуль V. Представництво інтересів
15	Групи інтересів: поняття та структура
16	Лобізм у політичному житті
Разом годин: 108	

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
до самостійного вивчення дисципліни
“ПОЛІТИЧНІ ПАРТІЇ І РУХИ”

Мета: розвиток та закріплення навичок самостійного аналізу та прогнозування розвитку партійної системи України, розуміння цілісності політичної системи України. Дослідження інститутів громадянського суспільства у взаємозв'язку з формуванням громадських організацій та рухів.

Метод: індивідуальна робота з подальшим контролем, колективні обговорення.

Використання методів активного навчання

У процесі проведення лекційних та семінарських занять застосовуються такі методи активного навчання:

- індивідуально-контрольна співбесіда;
- логічні вправи;
- тести контролю знань;
- ділові ігри;
- ситуаційні завдання;
- друковані роздаткові матеріали;
- методи кількісного характеру: анкетні опитування, статистичні, лабораторні експерименти (особливо у сфері міжнародної політики);
- аналіз історичних явищ через поведінку індивіда і груп при виконанні ними певних політичних ролей.

Вивчення дисципліни “Політичні партії і рухи” здійснюється, крім лекційних та семінарських занять, у таких формах самостійної роботи студентів:

- самостійна робота з політологічною літературою, конспектування першоджерел;
- підготовка рефератів, захист їх;
- розв'язування логічних вправ, тестів;
- складання словника;
- упорядкування інформації про зарубіжних та вітчизняних українських політологів та політологічні школи і напрями;
- проведення контрольно-політологічного дослідження.

Освоєння програми дасть можливість студентам здобути нові знання стосовно:

- становлення та розвитку політичних партій і рухів;
- взаємозалежність політичної системи та режиму в країні з існуючою партійною системою;
- формування політичної системи в Україні;
- змін в політичній системі України та поточній розстановці сил в українській політиці;
- специфіки сучасного політичного процесу — функціонування ключових політичних інститутів та політичних лідерів.

Результатом самостійної роботи студентів повинно стати вдосконалення таких знань та навичок:

- володіння знаннями щодо закономірностей становлення та розвитку партій та партійних систем;
- розуміння сутності політичного процесу, впливів на нього зовнішніх та внутрішніх;
- мати уяву про форми політичної участі, насамперед щодо типу виборчої системи та членства в партіях;
- розуміння ролі наявних політичних та суспільних акторів у процесах формування державної політики;
- вміння оформити та подати результати дослідницької роботи;
- здатність працювати індивідуально та в колективі над спільним проектом.

ЗМІСТ *дисципліни* **“ПОЛІТИЧНІ ПАРТІЇ І РУХИ”**

Змістовий модуль I. Політичні партії — важливий елемент політичної системи суспільства

Тема 1. Партія як суспільно-політичний інститут

Сутність поняття “партія”. Різноманітність підходів до визначення поняття “партія”. Основні ознаки партії. Визначення ролі партій у суспільному житті в історії політичної думки. Суть партій і необхідність їх реформування в поглядах М. Острогорського. Р. Міхельс про причини, що перешкоджають розвитку демократії в партії. Сучасна партологія та її напрями.

Література [9; 20; 29; 30; 36; 39]

Тема 2. Чинники виникнення політичних партій

Суспільно-політична необхідність виникнення політичних партій. Виникнення партій в нову і новітню добу. М. Вебер про еволюційний розвиток партій. Особливості формування партій у Великобританії, США, країнах Західної Європи, Росії та їх роль у подальшому політичному житті цих країн. Поняття формалізаційно-організаційного процесу виникнення партій. Способи утворення партій, їх характеристика.

Література [9; 10; 14; 20; 29–31; 36; 38; 39]

Тема 3. Ознаки та структура сучасних політичних партій

Ідеологічна основа партії. Поліваріантність ідеологічних основ політичних партій. Поняття політичної платформи партії. Рівні структури політичної партії. Соціальна база партії. Організаційна структура і членство партій. Основні риси внутріпартійного життя. Партії та їх парламентські фракції. Об'єкти правової регламентації політичних партій.

Література [9; 10; 20; 34–39]

Тема 4. Роль партій в механізмі політичної влади і суспільно-політичному житті

Партії як політична сила, що забезпечує розвиток демократії в суспільстві та динамізм політичної системи і суспільного життя. Партії як пряме і безпосереднє знаряддя народного суверенітету. Вплив та взаємозв'язок політичних партій і мас. Вплив політичних партій на формування правлячої еліти, підбір та розстановку управлінських кадрів.

Функції політичних партій, їх характеристика. Внутрішні та зовнішні функції політичних партій в суспільстві. Латентні функції. Конституція України про роль партій у суспільному житті.

Література [1; 4; 9; 11; 15; 20; 29; 30; 34; 35; 39]

Тема 5. Типологія політичних партій

Поняття типу партії. Багатоманітність підходів до класифікації політичних партій. Критерії типологізації політичних партій (походження, місце і роль у політичній системі, внутрішня структура і методи діяльності, рівень і характер прогресивності, соціальна база, ідеологія). Класичні партії. Кадрові і масові партії. Парламентсько-

електоральні і непарламентські урядові, опозиційні позасистемні. Партії індивідуального представництва і соціальної інтеграції. Змагальні і монопольні партії. Консервативні, ліберальні, соціалістичні, комуністичні, фашистські, конфесійні, нетрадиційні. Партії етнічні, правлячої еліти, регіональної еліти, галузевої еліти. Партії з сильною і слабкою структурою. Універсальні партії. Електорально-професійні партії.

Література [4; 5; 9; 14; 20; 29; 30; 36–39]

Змістовий модуль II. Партиїні системи: становлення та розвиток

Тема 6. Сутність і види партійних систем

Поняття і типи партійних систем. Проблема багатопартійності в політичній думці.

Чинники, що впливають на формування типів партійних систем (кількість партій, наявність чи відсутність домінуючої партії або коаліції, рівень змагальності між партіями).

Типи партійних систем та їх характеристика. Однопартійні, дво-партійні та багатопартійні системи. Дж. Сарторі про системи поміркованого і поляризованого плюралізму. Альтернативна і неальтернативна партійна система. Чинники формування типу партійної системи. Критерії оцінки ефективності партійних систем. Переваги та недоліки монопартійності, мультипартійності. Особливості становлення багатопартійності в постсоціалістичних країнах. Партійна система України.

Література [4–6; 9; 11–13; 20; 29; 30; 36–38; 40; 41]

Тема 7. Партиїні і виборчі системи: характер зв'язку

Сутність виборчої системи. Типи виборів. Партії як головні учасники виборчих кампаній. Висунення кандидатів у депутати. Фінансування виборчої кампанії. Партії і засоби масової інформації. Мажоритарна виборча система, її різновиди і вплив на формування партійних систем і відносин між партіями. Пропорційна виборча система і її роль у партійній структуризації суспільства. Змішана виборча система і її значення у формуванні партійної структури суспільства. Виборча система України.

Література [1; 5; 9; 29–31; 36–39; 43]

Змістовий модуль III. Роль громадських об'єднань і рухів у побудові громадянського суспільства

Тема 8. Громадсько-політичні організації та їх роль у суспільному житті

Сутність, об'єктивні та суб'єктивні передумови виникнення громадських організацій. Їх місце і роль у політичній системі суспільства. Мета, завдання і організаційно-структурне забезпечення громадських організацій. Типологія та форми громадських організацій. Традиційні та нові громадські організації.

Виникнення і розвиток громадських організацій України на сучасному етапі. Жіночі, молодіжні, ветеранські організації. Економічні, професійні, творчі, культурноосвітні організації. Політизовані і опозиційні організації.

Література [4; 6–8; 11; 18; 22; 32]

Тема 9. Громадсько-політичні рухи

Громадсько-політичні рухи: сутність, причини їх активізації, відмінність від організацій. Види громадсько-політичних рухів, їх характеристика. Політизовані й масові демократичні рухи. Місце і роль громадських організацій і рухів у політичному житті суспільства. Правові межі партій і громадських організацій.

Молодіжний рух: сучасна ситуація. Дитячий рух. Ліві молодіжні організації. Об'єднання студентської молоді. Припартійні молодіжні організації. Проблеми взаємодії організацій української молоді. Всесвітній конгрес української молоді.

Література [5; 6; 18; 26; 27; 29]

Змістовий модуль IV. Політичний спектр України

Тема 10. Формування та становлення багатопартійності в Україні

Ідейно-політичне життя та громадсько-політичні організації в Україні у XIX ст. Виникнення українських політичних партій (кінець XIX – початок XX ст.). Ідеологічна спрямованість політичних партій цього періоду в Україні. Українська національна ідея, державотворчі програми українських партій початку XX ст. Партії українського національного комунізму про суспільно-державний устрій України (1918–1924 рр.).

Ідейно-політична ситуація в Україні у 30–50-х роках ХХ ст. Рух шістдесятників, дисидентство в Україні у 60–70-ті роки ХХ ст.

Ідейно-політичні умови виникнення багатопартійності в Україні у другій половині 80-х років. Перші політизовані групи, об'єднання, організації, рухи, їх специфіка. Етапи становлення багатопартійності на початку 90-х років в Україні.

Література [2; 3; 5; 7; 26; 32]

Тема 11. Типологія політичних партій в сучасній Україні

Критерії і класифікація політичних партій України. Мета, напрямки діяльності партій комуністично-соціалістичного спрямування, соціал-демократичних партій, християнсько-демократичних і консервативних партій. Національно-радикальні партії. Тенденції розвитку партійного руху. Процес виникнення нових партій. Партійні розколи. Формування партійних об'єднань. Розстановка партійно-політичних сил у Верховній Раді України.

Література [4; 6; 11–14; 29; 35; 36; 41; 44; 45; 48]

Тема 12. Політичні орієнтації партій в Україні. Партії центру в Україні

Загальна характеристика партій Центру та їх програм здійснення реформ в Україні.

Література [6; 12; 29; 35; 41; 44; 45; 48]

Тема 13. Лівоцентристські, ультраліві і ліві партії України

Лівоцентристські партії про соціально-економічне та політичне становище в Україні. Програма здійснення економічних та соціальних реформ. Шляхи розвитку демократії і державно-політичного життя. Проблеми прав людини, проблеми сім'ї, розвитку культури.

Ультраліві та ліві партії про відновлення соціалістичних методів управління економікою, соціалістичних принципів у соціальній сфері життя та відновлення радянських механізмів влади. Питання мовної політики в Україні. Зовнішньополітична орієнтація лівих.

Література [4; 6; 11; 13; 35; 36; 41; 44; 45; 48]

Тема 14. Правоцентристські, праві й ультраправі партії

Загальна характеристика правоцентристських партій. Їхні ідеї щодо характеру державної влади в Україні і ставлення до неї. Оці-

нювання суспільно-політичної ситуації в Україні. Питання розвитку українського націоналізму. Питання економічного розвитку, соціальної справедливості, національної політики, оборони і національної безпеки, міжнародної політики в програмах правих і ультраправих партій.

Література [6; 12; 35; 36; 41; 44; 45; 48]

Змістовий модуль V. Представництво інтересів

Тема 15. Групи інтересів: поняття та структура

Поняття груп інтересів. Концепції походження груп інтересів. Теорія груп інтересів (А. Бентлі, Р. Даль, Д. Істон, Г. Ласки та ін.). Функції груп інтересів (артикуляція, агрегування інтересів, інформативна, функція формування еліт). Типологізація груп інтересів. Аномічні й інституціональні групи інтересів (Г. Алмонд, Г. Пауелл). Асоціативні і неасоціативні групи інтересів, їх ознаки. Типологія Ж. Блонделя. Зв'язок груп інтересів з політичними партіями і державними лідерами. Позитивні і негативні риси діяльності груп інтересів. Групи інтересів в Україні.

Література [1; 5; 19; 21; 32; 36; 43]

Тема 16. Лобізм у політичному житті

Лобізм як політична практика. Чинники розвитку лобізму. Типи лобіювання: вплив або тиск на владу, політичні партії та громадську думку. Способи політичного лобі. Легальний та нелегальний лобізм. Досвід лобістської діяльності США і європейських країн.

Корпоративізм як специфічна форма представництва групових інтересів: сутність, специфічні риси. Зміст концепції неокорпоративізму. Практика лобізму в Україні.

Література [19; 21; 31; 32; 36; 47]

СЕМІНАРСЬКІ ЗАНЯТТЯ

Політичні партії і партійні системи

1. Поняття політичної партії, її виникнення, етапи розвитку. Функції політичної партії.
2. Типологія політичних партій і партійних систем.
3. Громадсько-політичні об'єднання України.
4. Становлення багатопартійності в Україні.

5. Партийна й виборча системи в Україні.
6. Групи інтересів в Україні: становлення та трансформація.
7. Громадські організації та рухи, їх роль у політичному житті.
8. Суспільно-політичні рухи та організації в Україні.
9. Сучасний молодіжний і студентський рух в Україні.
10. Сучасні виборчі системи, їх сутність та специфіка.

Питання для дискусії

1. Чи є закономірним явищем виникнення партій у суспільстві? Якщо так, то які фактори, об'єктивні чи суб'єктивні, є першопричиною їх виникнення?
2. Скільки партій потрібно в Україні на сучасному етапі і взагалі в подальшому? Чи пов'язано їх виникнення в такій великій кількості з перехідним періодом? Аргументуйте відповідь.

Завдання для самостійної роботи

1. Які етапи в історії виникнення політичної партії виділяє Макс Вебер? Назвіть ці етапи і коротко схарактеризуйте їх.
2. Визначте правові основи створення і діяльності політичних партій в Україні. Закон України "Про політичні партії в Україні".
3. У чому полягає відмінність суспільно-політичного руху від політичної партії?
4. Складіть схему: типологія партійних систем.
5. Складіть теоретичну модель політичної партії.

Методичні рекомендації

При підготовці до семінарського заняття студенти повинні опрацювати та законспектувати основний теоретичний матеріал з цієї теми, що містить розкриття таких питань: політична партія та партійні системи, їх функція, історична необхідність їх появи. У власні політологічні словники потрібно занести визначення запропонованих понять, ключовими серед яких є політична партія, партійна система, функції політичної партії, суспільно-політичні рухи, громадсько-політичні об'єднання. При підготовці рефератів необхідно використати матеріал поданої нижче літератури, що містить у собі підручники, наукові статті та монографії, науково-пізнавальні твори.

Для самостійної роботи пропонується на основі програмних заasad різних політичних партій за основними соціальними питаннями узагальнити та систематизувати основні шляхи їх розв'язання для

подальшої схематичної класифікації політичних партій, скласти теоретичну модель політичної партії. Грунтуючись на поданих запитаннях для дискусії, студенти повинні розробити систему доказів для відстоювання власної позиції щодо необхідності існування політичних партій у суспільстві, основних, на думку студентів, факторів їх появи та функціонування, охарактеризувати процес появи, розколу, об'єднання, трансформації політичних партій, визначивши основні суб'єктивні та об'єктивні чинники цих процесів.

Вибори та виборчі системи

1. Вибори, їх класифікація та особливості при різних політичних режимах.
2. Принципи виборчого права та організація демократичних виборів.
3. Основні функції виборів.
4. Типи (моделі) виборчих систем.
5. Основні стадії виборчої кампанії.
6. Вибори та виборчі системи.
7. Порівняльна характеристика основних виборчих систем.
8. Прямі та непрямі політичні вибори: порівняльна характеристика.
9. Поняття і принципи виборчого права.
10. Особливості виборчого права в посткомуністичних країнах.
11. Політичні вибори і проблема суспільної стабільності.

Питання для дискусії

1. Вибори завжди пов'язані з голосуванням. Однак при всій близькості цих понять вони мають істотні відмінності. У чому вони полягають?
2. За яких умов вибори можуть розглядатися як знаряддя політичного маніпулювання?
3. Відомо, що загальність як демократичний принцип виборчого права передбачає участь усіх громадян у виборах. Але в дійсності різні політичні режими обмежують це право відповідними цензами. Покажіть на реальних прикладах, що це за цензи і в чому специфіка їх вияву в різних країнах.
4. Принципу свободи виборів і добровільної участі в них громадян дотримується більшість демократичних країн. Чи не має

іншого світового досвіду (на прикладі сучасних демократичних країн)?

5. У чому полягає суть, механізм, переваги та недоліки пропорційної виборчої системи?

Завдання для самостійної роботи

1. Розкрийте зміст понять “вибори”, “політичні вибори”, “виборча кампанія”.
2. Здійсніть класифікацію політичних виборів залежно від предмета обрання та з огляду на причини їх проведення.
3. З’ясуйте зміст понять “виборче право”, “активне виборче право”, “пасивне виборче право”.
4. Схарактеризуйте принципи виборчого права та виборчі цензи.
5. Перерахуйте та розкрийте зміст юридичних процедур проведення політичних виборів.
6. Назвіть та зробіть порівняльну характеристику виборчих систем. З’ясуйте основні недоліки кожної з них.

Методичні рекомендації

Вивчаючи питання щодо виборів, студенти мають засвоїти визначення та суть виборів як основного засобу делегування влади; показати особливості виборів за різних політичних режимів. При цьому важливим є здійснення класифікації політичних виборів залежно від предмета обрання та причин проведення. Проаналізувати, за яких умов вибори можуть розглядатися знаряддям політичного маніпулювання і за яких — інструментом переходу до демократії.

Вивчення питання стосовно виборчого права слід розпочати із з’ясування поняття виборчого права та його основних демократичних принципів: загальність, рівність, безпосередність, непряме голосування, таємне голосування. Важливе значення має і розуміння загальних принципів демократичної організації виборів, а також аналіз принципів, діючих у сучасній українській державі.

Розглядаючи інші питання, слід головну увагу зосередити на аналізі основних функцій виборів, адже вплив виборів на життя сучасного питання присвячене виборчим системам. Його слід розпочати з розкриття нормативних основ виборів. Студенти повинні усвідомити сутність основних виборчих систем, вміти пояснити переваги і недоліки кожної з них, умови ефективності виборів, доцільність виборчої системи в Україні.

Ці питання потребують від студентів з'ясування юридичних процедур проведення виборів, тобто знання норм міжнародного права в галузі виборчого права, законодавства України про вибори президента, народних депутатів України та місцевих органів влади.

ТЕМИ РЕФЕРАТІВ

1. У витоків партології: Д. Брайс, М. Острогорськимй, Р. Міхельс.
2. М. Вебер про три етапи еволюції партій.
3. Способи утворення партій.
4. Два підходи до оцінювання ролі партій у суспільному житті в історії політичної думки.
5. Сучасна партологія та її напрями.
6. Підходи до визначення поняття “партія”.
7. Ознаки партії.
8. Партії як основні учасники політичного конфлікту.
9. Роль партій у суспільно-політичному житті.
10. Функції політичних партій у суспільстві.
11. Вплив політичних партій на формування правлячої еліти, на розстановку управлінських кадрів.
12. Ідеологічні основи політичних партій.
13. Типологія партій.
14. Партії-лідери і партії-аутсайдери.
15. Поняття і типи партійних систем.
16. Багатопартійність: позитивне і негативне.
17. Етапи становлення багатопартійності в постсоціалістичних країнах.
18. Проблеми розвитку багатопартійної системи в Україні.
19. Політичні партії як головні учасники виборчих кампаній.
20. Взаємозв'язок партійних і виборчих систем.
21. Парламентська діяльність партій.
22. Пропорційна виборча система та її роль у становленні партійних систем.
23. Особливості змішаної виборчої системи.
24. Громадські організації: поняття, причини їх виникнення, функціонування.
25. Мета, завдання й організаційне забезпечення громадських організацій.
26. Типологія та форми громадських організацій.

27. Громадсько-політичні рухи, причини їх активізації та сутність.
28. Види громадсько-політичних рухів у політичній системі суспільства.
29. Місце і роль громадських організацій і рухів у політичній системі суспільства.
30. Класифікація політичних партій України.
31. Ідеологічні засади і програмні настанови політичних партій України.
32. Політичне структурування Верховної Ради.
33. Групи інтересів: поняття, суспільні функції та технологія діяльності.
34. Політична практика лобізму.
35. Корпоративізм як специфічна форма представництва групових інтересів.

Форма контролю: обговорення реферату на аудиторних заняттях.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Соціально політичні й економічні чинники виникнення політичних партій.
2. М. Вебер про три етапи еволюції партій.
3. Шляхи формування партій.
4. Формалізаційно-організаційний процес виникнення партій.
5. Способи утворення партій.
6. Два підходи до оцінювання пролі партій у суспільному житті в історії політичної думки.
7. М. Острогорський про суть партій та необхідність їх реформування.
8. Р. Міхельс про технічні та психологічні причини, що перешкоджають розвитку демократії в партії.
9. Сучасна партіологія та її напрями.
10. Підходи до визначення поняття “партія”.
11. Ознаки партії.
12. Основні риси внутріпартійного життя.
13. Партії як основні учасники політичного конфлікту.
14. Роль партій у суспільно-політичному житті.
15. Внутрішні функції політичних партій.

16. Зовнішні функції політичних партій у суспільстві.
17. Вплив політичних партій на формування правлячої еліти, на розстановку управлінських кадрів.
18. Ідеологічні основи політичних партій.
19. Політична платформа партії.
20. Організаційна структура і членство партій.
21. Типологія партій.
22. Кадрові, масові і строго централізовані партії (М. Дюверже).
23. Патронажні та ідеологічні партії (З. Ньюмен).
24. Особливості консервативних і революційних партій.
25. Легальні і нелегальні, правлячі і опозиційні партії.
26. Партії-лідери і партії-аутсайтери.
27. Проблеми американізації політичних партій Західної Європи.
28. Універсальні партії.
29. Поняття і типи партійних систем.
30. Чинники, що зумовлюють утворення партійних систем.
31. Багатопартійність: позитивне й негативне.
32. Етапи становлення багатопартійності в постсоціалістичних країнах.
33. Однопартійні системи: їх ознаки, види.
34. Сутність і різновиди двопартійних систем.
35. Багатопартійні системи.
36. Критерії оцінки ефективності партійних систем.
37. Переваги та недоліки монопартійності.
38. Політологічний аналіз мультипартійності.
39. Системи поміркованого і поляризованого плюралізму (Дж. Сарторі).
40. Проблеми розвитку багатопартійної системи в Україні.
41. Політичні партії як головні учасники виборчих кампаній.
42. Взаємозв'язок партійних і виборчих систем.
43. Парламентська діяльність партій.
44. Вплив партій на формування та відставку уряду.
45. Пропорційна виборча система та її роль у становленні партійних систем.
46. Особливості змішаної виборчої системи.
47. Громадські організації: поняття, причини їх виникнення, функціонування.
48. Мета, завдання й організаційне забезпечення громадських організацій.

49. Типологія та форми громадських організацій.
50. Громадсько-політичні рухи, причини їх активізації та сутність.
51. Види громадсько-політичних рухів, їх характеристика.
52. Місце і роль громадських організацій і рухів у політичній системі суспільства.
53. Історичні умови формування багатопартійності в Україні наприкінці XIX — початку XX ст.
54. Партії та громадські організації України у післяжовтневий період.
55. Конституція України про свободу та умови політичного об'єднання громадян.
56. Етапи становлення багатопартійності в Україні наприкінці 80-х — у першій половині 90-х років.
57. Класифікація політичних партій України.
58. Ідеологічні засади і програмні настанови політичних партій України.
59. Соціальна орієнтація політичних партій України.
60. Початкові етапи становлення партійної системи України.
61. Громадські організації України та їх різновиди.
62. Політичні об'єднання і громадсько-політичні рухи в Україні.
63. Боротьба партійно-політичних сил України за вибір виборчої системи.
64. Фінансування виборчої кампанії партій.
65. Партії і засоби масової інформації.
66. Висунення партіями кандидатів у депутати.
67. Політичне структурування Верховної Ради.
68. Політичні партії України лівого спрямування.
69. Праворадикальні партії України.
70. Національно-демократичні партії України.
71. Ліберально-демократичні партії України.
72. Стратегія і тактика політичних партій.
73. Складові політичної програми партій.
74. Організаційна робота зі створення партії.
75. Відмінність громадських організацій і рухів від політичних партій і державних інститутів.
76. Групи інтересів: поняття, суспільні функції та технологія діяльності.
77. Можливості впливу груп інтересів на політичну владу.

78. Зв'язок груп тиску з політичними партіями, державними діячами.
79. Типологізація груп інтересів.
80. Позитивне й негативне в діяльності груп тиску.
81. Політична практика лобізму.
82. Види лобіювання.
83. Методи лобістської діяльності.
84. Форми політичного лобізму.
85. Групи тиску і лобіювання в політичному житті сучасної України.
86. Концепції походження груп інтересів.
87. Функції груп інтересів.
88. Корпоративізм як специфічна форма представництва групових інтересів.
89. Репрезентація інтересів в процесі прийняття політичних рішень.
90. Сутність неокорпоративізму.
91. Покажіть роль конкретної особи, політичного лідера у політичному процесі.
92. Спроектуйте модель соціальних ролей на прикладі передвиборчої ситуації.
93. Сформулюйте спектр основних гіпотез та можливих сценаріїв політичної трансформації України.

Форма контролю: активна участь у семінарських та практичних заняттях. Участь у ситуаційних вправах. Доповіді на наукових студентських конференціях та семінарах.

ФОРМИ ПОТОЧНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

Поточний контроль здійснюється у формі колективізму, усного опитування. Виконання контрольних робіт з використанням модульно-рейтингової системи контролю оцінки знань, а також екзамену. Проведення наприкінці вивчення курсу політології комплексної контрольної роботи

Кількість балів за виконання самостійної роботи студентами визначається викладачем за ступенем володіння студентом навчальної програми та володіння ним додаткового матеріалу.

80–100 балів може отримати студент, який володіє викладеним матеріалом у повному обсязі, має якісні навички для самостійного

аналізу політичної ситуації та самостійно ініціює та пропонує науковий матеріал для ділових ігор, ситуаційних вирав тощо.

60–80 балів отримує студент, який володіє викладеним матеріалом у повному обсязі та має навички для самостійного аналізу політичної ситуації.

Для отримання 60 балів необхідно володіти викладеним матеріалом у повному обсязі.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Основна

1. *Алескеров Ф., Ортешук П.* Выборы. Голосование. Партии. — М., 1995.
2. *Антонович И. И.* Общественные движения и проблемы власти // Социально-политические науки. — 1991. — № 4.
3. *Багатопартійна* українська держава на початку ХХ ст. Програмні документи перших українських політичних партій. — К., 1992.
4. *Базовкін С., Кремень В.* Партії та громадські об'єднання України. — К., 1994.
5. *Блондель Ж.* Политическое лидерство. Путь к всеобъемлющему анализу. — М., 1992.
6. *Білоус А.* Політичні об'єднання України. — К., 1993.
7. *Бурдьє П.* Социология политики. — М., 1993.
8. *Гарань О. В.* Убити дракона. (З історії Руху та нових партій України). — К., 1993.
9. *Гаджиев К. С.* Политическая наука. — М., 1994. — Гл. 5.
10. *Данилов С.* Двухпартийная система Канады: тенденции развития. — М., 1992.
11. *Державна* самостійність України: Програмові документи та довідкові матеріали. — К., 1994.
12. *Джос Ф. Х.* Політична палітра сучасної України. — К., Вінниця, 1993.
13. *Етніонаціональний* розвиток України: Терміни, визначення, персоналії. — К., 1993. — Розд. 1. Національне відродження в контексті історичного досвіду; Розд. 7. Національний фактор та багатопартійність.
14. *Колодій А.* Політичний спектр: про деякі критерії “лівих” і “правих” політичних рухів у посттоталітарних суспільствах // Філософ. і соціол. думка. — 1995. — № 9.

15. Конституція України. — К., 1996. — С. 36, 37.
16. Корнієвський О. Сучасний стан молодіжного руху та його оцінка молоддю // Політологічні читання. — 1993. — № 2.
17. Корнієвський О. Хто сказав, що час молодіжних організацій минув // Віче. — 1995. — № 12.
18. Лапаєва В. В. Становление российской многопартийности // Социс. — 1996. — № 8.
19. Лепехин В. “Группы давления”: генезис и классификация // Власть — 1993. — № 3.
20. Литвин В. Феномен партії // Віче. — 1992. — № 6.
21. Макаренко В. П. Групповые интересы и властно-управленческий аппарат // Социс. — 1996. — № 11.
22. Мала енциклопедія етнодержавства. — К., 1996.
23. Молодіжний і дитячий рух в Україні: Історія та генезис. — К., 1993.
24. Молодіжний рух України: Довідник. — К., 1996. — Ч. 1.
25. Народний Рух України: Документи і матеріали. — К., 1993.
26. Наукові записки з української історії. — К.; Переяслав-Хмельницький, 1993. — Вип. 1.
27. Наукові праці з питань політичної історії. Партії і соціальні групи в першій російській революції. — К., 1992.
28. Осадчий Ю. Г. Партії і профспілковий рух на Україні (1905–1918 рр.). — К., 1991.
29. Основи політології / За ред. Б. Кухти. — Львів, 1998.
30. Партии и партийные системы современной Европы. — М., 1994.
31. Печатнов В. Демократическая партия США: избиратели и политика. — М., 1980.
32. Перегудов С., Семенов І. Лоббизм в политической системе России // Мировая экономика и междунар. отношения. — 1996. — № 9.
33. Політичні партії на Україні (1905–1925 рр.). — К., 1992.
34. Політичні партії України / За ред. проф. В. М. Якушика. — К. 1996.
35. Політичні структури та процеси в сучасній Україні. Політологічний аналіз. — К., 1995.
36. Політологічний енциклопедичний словник / Відп. ред. Ю. С. Шемшученко, В. Д. Бабкін, В. П. Горбатенко. — К., 2004.

37. *Політологія* / За ред. проф. О. І. Семківа. — 2-ге вид. — Львів, 1994.
38. *Політологія*: Навч. посіб. для студ. / За ред. О. В. Бабкіної, В. П. Горбатенка та ін. — К., 1998.
39. *Пугачев В. П., Соловьев А. И.* Введение в политологию. — М., 1996.
40. *Самостійна Україна*: Зб. програм українських політичних партій початку ХХ ст. / Упоряд., авт. передм. і прим. О. Федьков. — Тернопіль, 1991.
41. *Слюсаренко А. Г., Томенко М. В.* Нові політичні партії України. — К., 1990.
42. *Сучасний профспілковий рух в Україні.* — К., 1996.
43. *Технология и организация выборных кампаний: Зарубежный и отечественный опыт.* — М., 1993.
44. *Україна багатопартійна.* Програмні документи нових партій. — К., 1991.
45. *Україна незалежна: час випробувань, сподівань.* — К., 1993.
46. *Українські політичні партії кінця ХІХ — початку ХХ ст.* Програмові і довідкові матеріали. — К., 1993.
47. *Шмьттер Ф.* Неокорпоративизм // Поліс. — 1997. — № 2.
48. *Яблонський В.* Сучасні політичні партії України: Довідник. — К., 1996.

Додаткова

49. *Бабкіна О. В.* Демократичні детермінанти трансформації українського суспільства // Нова парадигма. Спецвипуск / Трансформація політичних систем на постсоціалістичному просторі: Матеріали міжнародної науково-теоретичної конференції: 8–9 лютого 2006 р. — К., 2006.
50. *Бурдяк В., Ротар Н.* Політична культура країн Європи в контексті інтеграційних процесів. — Чернівці, 2004.
51. *Дашутін Г. П., Михальченко М. І.* Український експеримент на терезах гуманізму. — К., 2000.
52. *Джанда К.* Сравнение политических партий: исследования и теория. — Современная сравнительная политология: Хрестоматия. — М., 1997.
53. *Дюверже М.* Политические партии. — М., 2002.
54. *Евдокимов В. Б.* Партии в политической системе буржуазного общества. — Свердловск, 1999.

55. *Кац Р., Мэйр П.* Изменяющиеся модели партийной организации и выборы. — М., 2004.
56. *Кот М.* Чи вчаться політичні пратії? Оцінка ефективності політичної гри поліських партій у процесі прийняття виборчого закону 2001 р. // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. — 2005. — № 2.
57. *Кулик В., Голобуцька Т., Голобуцький О.* Молода Україна: сучасний організований молодіжний рух та неформальна ініціатива: Дослідження. — К., 2000.
58. *Мачкув Е.* Преобразование коммунистического тоталитаризма и посткоммунистическая системная трансформация: проблемы, концепции, периодизация // Полис. — 2000.
59. *Мерло П.* Электоральная практика, права человека и общественное доверие в демократической системе // Полис. — 1995. — № 4.
60. *Михальченко Н. И.* Украинское общество: трансформация, модернизация или лимитроф Европы? — К., 2001.
61. *Пахарев А. Д.* Политическое лидерство и лидеры на постсоветском пространстве. — К., 2002.
62. *Пашков М. Ю.* Формування системи громадських об'єднань в Україні як атрибута латентної державності // Політологічні читання. — 1992.
63. *Политическая наука: Политические партии и партийные системы в современном мире: Сб. научн. тр. / РАН. ИНИОН.* — М., 2006.

МАУП

ЗМІСТ

Пояснювальна записка	3
Тематичний план дисципліни “Політичні партії і рухи”	4
Методичні вказівки до самостійного вивчення дисципліни “Політичні партії і рухи”.....	5
Зміст дисципліни “Політичні партії і рухи”	6
Семінарські заняття.....	11
Теми рефератів.....	15
Питання для самоконтролю	16
Форми поточного та підсумкового контролю.....	19
Список літератури	20

Відповідальний за випуск *А. Д. Вегеренко*
Редактор *Л. С. Тоболіч*
Комп’ютерне верстання *К. П. Махиня*

МАУП
Зам. № ВКЦ-3778

Підп. до друку 20.11.08. Формат 60×84/₁₆. Папір офсетний. Друк офсетний.
Ум. друк. арк. 1,39. Обл.-вид. арк. 1,23. Наклад 30 пр.

Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП)
03039 Київ-39, вул. Фрометівська, 2, МАУП

ДП “Видавничий дім “Персонал”
03039 Київ-39, просп. Червонозоряний, 119, літ. XX

*Свідоцтво про внесення до Державного реєстру
суб’єктів видавничої справи ДК 3262 від 26.08.2008 р.*